

בְּלִים צְדִיקִים וְגו'. (כל אנון דאתגזרו אקרוין צדיקים, ובגין כך לעולם ירשו ארץ, ולא ירית האי ארץ אלא ההוא דאקרי צדיק, אוף הכא ועמד בלם צדיקים לעולם ירשו ארץ וגו')

אָמַר רַבִּי אֲבָא זַפְּאִין אֶתּוֹן בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְאַתִּי, זַפְּאָה חוֹלְקֵי דְאַתִּינָא לְמִשְׁמַע מְלִין אֵלִין מְפוּמִּיכּוֹן, בְּלָכוּ קְדִישִׁין, בְּלָכוּ בְּנֵי אֱלֹהָא קְדִישָׁא, עֲלִיכּוּ כְּתִיב, (ישעיה מד) זֶה יֹאמֵר לִי אֲנִי וְזֶה יִקְרָא בְּשֵׁם יַעֲקֹב וְזֶה יִכְתֹּב יְדוֹ לִי וּבְשֵׁם יִשְׂרָאֵל יִבְנֶה. כָּל חַד מְנַכּוֹן אֶחִיד וְאַתְקֻשֵׁר בְּמִלְפָּא קְדִישָׁא עֲלָאָה, וְאַתּוֹן רַבְּרָן מְמַן תְּרִיסִין מִחַהִּיא אַרְצֵי דְאַקְרִי אַרְצֵי חַחִים דְּרַבְּרַנּוּהִי אַכְלִין מְמַנָּא דְטַלָּא קְדִישָׁא:

פְּתַח אֵידֵךְ וְאָמַר (קהלת י) אֲשֶׁרִיד אַרְצֵי שְׁמִלְכָךְ בֵּן חוּרִין וְשֶׁרִיד בְּעֵת יֹאכְלוּ. וְכְתִיב אִי לָךְ אַרְצֵי

לשון הקודש

עליכם כתוב (שם מד) זה יאמר לה' אני וזה יקרא בשם יעקב וזה יכתב ידו לה' ובשם ישראל יבנה. כל אחד מכם אחוז וקשור במלך הקדוש העליון, ואתם גדולים ממנים מנגנים מאותה הארץ שנקראת ארץ החיים, שגדוליה אוכלים מן הפן של המל הקדוש.

פְּתַח אַחַר וְאָמַר, (קהלת י) אֲשֶׁרִיד אַרְצֵי שְׁמִלְכָךְ בֵּן חוּרִים וְשֶׁרִיד בְּעֵת יֹאכְלוּ. וְכְתוּב (שם) אִי לָךְ אַרְצֵי שְׁמִלְכָךְ נַעַר

ולא שולטים בו, ולא עוד, אלא שלא יורד לגיהנם, שכתוב (ישעיה ס) ועמד בלם צדיקים וגו'. וכל אותם שנמולו נקראים צדיקים, ומשום כך לעולם ירשו ארץ, שאין יורש את הארץ הזו אלא ההוא שנקרא צדיק. אוף כך, ועמד בלם צדיקים לעולם ירשו ארץ וגו'

אָמַר רַבִּי אֲבָא, אֲשֶׁרִיכֶם בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא, אֲשֶׁרִי חֲלָקִי שְׂבֵאתִי לְשִׁמְעֵי אֶת הַדְּבָרִים הַלְלוּ מִפִּיכֶם. בְּלָכֶם קְדוּשִׁים, בְּלָכֶם בְּנֵי הָאֱלֹהִים הַקְּדוּשׁ.

שְׁמַלְכַד נַעַר וְשָׂרִיף בְּבֶקֶר יֹאכְלוּ. הֲיֵי קָרְאֵי קְשִׁיין
 אֶתְדִּי. וְלֹא קְשִׁיין, הֵאֵי דְכְּתִיב אֲשֶׁרִיף אֶרֶץ, דָּא
 אֶרֶץ דְּלַעֲיִלָּא דְשִׁלְטָא עַל כָּל אַנּוּן חִיין דְּלַעֲיִלָּא.
 וּבְגִין כֶּךָ אֶקְרִי אֶרֶץ הַחַיִּים, וְעָלָה כְּתִיב, (דְּבָרִים יא) אֶרֶץ
 אֲשֶׁר יִי אֱלֹהֶיךָ דִּרְשׁ אֹתָהּ תָּמִיד. וְכְּתִיב אֶרֶץ אֲשֶׁר
 לֹא בְּמִסְכְּנֹת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם לֹא תִחָסֵר כָּל בָּהּ. לֹא
 תִחָסֵר כָּל בָּהּ דִּיִּיקָא. וְכָל כֶּךָ לָמָּה, מְשׁוּם דְּכְּתִיב
 שְׁמַלְכַד בֶּן חוּרִים. דָּא קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא. כְּמָה דְּאֵת
 אָמַר, (שְׁמוֹת ד) בְּנֵי בְכוּרֵי יִשְׂרָאֵל.

בֶּן חוּרִין, מַהוּ בֶּן חוּרִין כְּמָה דְּאֵת אָמַר, (ויקרא כה)
 יוֹבֵל הִיא קְדָשׁ תִּהְיֶה לְכֶם. וְכְּתִיב וּקְרֹאתֶם
 דְּרוֹר בְּאֶרֶץ דְּהָא כָּל חִירוֹ מִיּוֹבֵלָא קָא אֲתִי. בְּגִין
 כֶּךָ בֶּן חוּרִין. וְאִי תִימָא בֶּן חוּרִין וְלֹא כְּתִיב בֶּן
 חִירוֹת. הֲכִי הוּא וְדָאֵי בֶּן חִירוֹת מִיּוֹבְעֵי לִיהָ.

לשון הקודש

זֶה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת
 ד) בְּנֵי בְכוּרֵי יִשְׂרָאֵל.

בֶּן חוּרִים, מַה זֶה בֶּן חוּרִים? כְּמוֹ
 שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כה) יוֹבֵל הִיא קְדָשׁ תִּהְיֶה
 לְכֶם, וְכְּתוּב וּקְרֹאתֶם דְּרוֹר בְּאֶרֶץ, שְׁהָרֵי
 כָּל הַחֲרוֹת בָּאָה מִן הַיּוֹבֵל, וּמְשׁוּם כֶּךָ בֶּן
 חוּרִין. וְאִם תֹּאמַר, בֶּן חוּרִין, וְלֹא כְּתוּב
 בֶּן חִירוֹת – כֶּךָ זֶה בְּיֹדָאֵי בֶּן חִירוֹת הִיָּה
 אֲרִיף לְהִיּוֹת!

וְשָׂרִיף בְּבֶקֶר יֹאכְלוּ. הַפְּסוּקִים הַלְלוּ
 קְשִׁים הַדְּדִית, וְלֹא קְשִׁים. זֶהוּ שְׁכַתוּב
 אֲשֶׁרִיף אֶרֶץ – זו הָאֶרֶץ שְׁלַמְעֵלָה
 שְׁשׁוּלְמַת עַל כָּל אוֹתָם הַחַיִּים שְׁלַמְעֵלָה,
 וּמְשׁוּם כֶּךָ נִקְרְאת אֶרֶץ הַחַיִּים, וְעָלֶיהָ
 כְּתוּב (דְּבָרִים יא) אֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ דִּרְשׁ
 אֹתָהּ תָּמִיד. וְכְּתוּב אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא
 בְּמִסְכְּנֹת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם לֹא תִחָסֵר כָּל
 בָּהּ. לֹא תִחָסֵר כָּל בָּהּ, בְּמִדְּיָק. וְכָל כֶּךָ
 לָמָּה? מְשׁוּם שְׁכַתוּב שְׁמַלְכַד בֶּן חוּרִים,

אֵלֶּא בְּמִתְנִיתָא סְתִימָאָה דִּילָן תְּנִינָא. כִּד מִתְחַבְּרָן
יּו"ד בַּה' פְּרִין פְּתִיב, (בראשית ב) **וְנָהָר יּוֹצֵא מֵעֵדֶן**
לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן. וְלֹא תִימָא כִּד מִתְחַבְּרָן, אֵלֶּא
מִתְחַבְּרָן וְדָאֵי. וּבְגִין כֶּךָ בֶּן חוּרִין פְּתִיב, וְעַל דָּא
אֲשֶׁרִיד אֶרֶץ שְׁמֵלְכָךְ בֶּן חוּרִין, וְשֶׁרִיד בָּעֵת יֹאכְלוּ
בְּחֻדְוֹתָא בְּשְׁלִימוּ בְרַעְוָא.

אִי לָךְ אֶרֶץ שְׁמֵלְכָךְ נַעַר, הָאִי אֶרֶץ דְּלִתְתָא,
דְּתִנָּא כָּל שָׂאָר אֶרְעֵי דְשָׂאָר עֲמִין עוֹבְדֵי
עֲבוּדַת בּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת אֲתִיְהִיבוּ לְרַבְרַבִין תְּרִיסִין
דְּמַמְנָן עַלְיֵיהוּ, וְעֵילָא מְפֻלְהוּ הֵהוּא דְכְּתִיב בִּיה (תהלים
לו) נַעַר הָיִיתִי גַם זְקֵנְתִי. וְתֵאנָא הָאִי קָרָא שָׂרוּ שְׁל
עוֹלָם אָמְרוּ. וְעַל דָּא כְּתִיב אִי לָךְ אֶרֶץ שְׁמֵלְכָךְ
נַעַר. וְוִי לְעֵלְמָא דְמַסְטָרָא דָּא יִנְקָא, וְכִד יִשְׂרָאֵל
בְּגֻלוֹתָא יִנְקִין כְּמֵאן דִּינִיק מִרְשׁוֹתָא אַחְרָא.

לשון הקודש

שְׁלֵמְטָה. שְׁלֵמְדִנְג, כָּל שָׂאָר אֶרְצוֹת שָׂאָר
הַעֲמִים עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה, נִתְּנוּ לְגִדּוּלִים
מְגֻנִים שְׁמֵמְנִים עֲלֵיהֶם. וּמַעַל לְכָלֶם
הֵהוּא שְׁכֵתוּב בּו (תהלים לו) נַעַר הָיִיתִי גַם
זְקֵנְתִי וְלִמְדִנְג, הַפְּסוּק הַזֶּה אָמַר אוֹתוֹ
שָׂרוּ שְׁל עוֹלָם, וְעַל בֶּן כְּתוּב אִי לָךְ אֶרֶץ
שְׁמֵלְכָךְ נַעַר. אוֹי לְעוֹלָם שְׁיוּנְק מִהַצַּד
הַזֶּה. וּכְשִׁיִּשְׂרָאֵל בְּגֻלוֹת, יוֹנְקִים כְּמִי
שְׁיוּנְק מִרְשׁוֹת אַחְרָת.

אֵלֶּא בְּמִשְׁנַתְנוּ הַסְתוּמָה לְמִדְנָג,
בְּשִׁמְתְּחַבְּרוֹת יּו"ד בַּה', אִז כְּתוּב וְנָהָר
יּוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן. וְאֵל תֵּאמַר
בְּשִׁמְתְּחַבְּרִים, אֵלֶּא וְדָאֵי מִתְחַבְּרִים,
וּמִשׁוּם כֶּךָ כְּתוּב בֶּן חוּרִים. וְעַל בֶּן
אֲשֶׁרִיד אֶרֶץ שְׁמֵלְכָךְ בֶּן חוּרִים, וְשֶׁרִיד
בָּעֵת יֹאכְלוּ - בְּשִׁמְחָה, בְּשִׁלְמוֹת
וּבְרַצוֹן.

אִי לָךְ אֶרֶץ שְׁמֵלְכָךְ נַעַר - זו הָאֶרֶץ

וְשָׂרִיף בִּבְקָר יֹאכְלוּ וְלֹא בְּכוֹלֵי יוֹמָא. בִּבְקָר וְלֹא
 בְּזִמְנָא אַחְרָא דְיוֹמָא. דְּתַנְיָא בְּשַׁעְתָּא
 דְּחַמְסָה זֹרְחַת וְאַתְיִין וְסֹגְדִין לִיהּ לְשִׁמְשָׁא רוֹגְזָא תְּלִי
 בְּעֵלְמָא, בְּשַׁעְתָּא דְּמִנְחָה רוֹגְזָא תְּלִיָּא בְּעֵלְמָא. מָאן
 גְּרִים הָאֵי, מְשֹׁם דְּמִלְכָּךְ גַּעַר הָהוּא דְּאַקְרִי גַּעַר.
 וְאַתּוֹן זַבְּאֵי קְשׁוּט קַדִּישֵׁי עֲלִיוֹנִין בְּנֵי מַלְכָּא קַדִּישָׁא
 לֹא יִנְקִין מִהָאֵי סְטָרָא, אֶלְא מִהָהוּא אֶתְר קַדִּישָׁא
 דְּלַעֲיָלָא. עֲלִיכוּ כְּתוּב, (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בְּיַי
 אֱלֹהֵיכֶם תִּיִם כְּלָכֶם הַיּוֹם:

פְּתַח רַבִּי אַבָּא וְאָמַר (ישעיה ה) אֲשִׁירָה נָא לִידִידֵי
 שִׁירַת דְּזוּדֵי לְבָרְמוֹ וְגו'. וַיַּעֲזֹקְהוּ וַיִּסְקְלֵהוּ וְגו'.
 הֵינִי קָרָאִי אֵית לְאַסְתַּכְּלָא בְּהוּ. אֲמַאי כְּתוּב שִׁירָה,
 תּוֹכַחָה מִיבְעֵי לִיהּ. לִידִידֵי, לְדוּדֵי מִיבְעֵי לִיהּ. כְּמָה
 דְּכְתוּב שִׁירַת דְּזוּדֵי. כֶּרֶם הָיָה לִידִידֵי בְּקֶרֶן בֶּן שָׁמֹן.

לשון הקודש

הקדוש שלמעלה. עליכם כתוב (דברים ד)
 ואתם הדבקים בה' אלהיכם תיים כלכם
 היום.

פְּתַח רַבִּי אַבָּא וְאָמַר, (ישעיה ה) אֲשִׁירָה נָא
 לִידִידֵי שִׁירַת דְּזוּדֵי לְבָרְמוֹ וְגו', וַיַּעֲזֹקְהוּ
 וַיִּסְקְלֵהוּ וְגו'. בְּפִסּוּקִים תְּלָלוּ יֵשׁ
 לְהַתְּבוּנָה, לְמָה כְּתוּב שִׁירָה? הֲיָה צָרִיף
 לְהִיּוֹת תּוֹכַחָה! לִידִידֵי? הֲיָה צָרִיף
 לְהִיּוֹת לְדוּדֵי, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב שִׁירַת דְּזוּדֵי.

וְשָׂרִיף בִּבְקָר יֹאכְלוּ - וְלֹא בְּכֹל הַיּוֹם.
 בִּבְקָר - וְלֹא בְּזִמְנָן אַחַר שֶׁל הַיּוֹם.
 שְׁשֹׁנִינֹו, בְּשַׁעְתָּה שֶׁחַמְסָה זֹרְחַת וּבָאִים
 וְסֹגְדִים לְשִׁמְשׁ, הֲרֹגוּ תְּלִוֵי בְּעוֹלָם.
 בְּשַׁעְתָּה הַמִּנְחָה הֲרֹגוּ תְּלִוֵי בְּעוֹלָם. מִי
 גְּרִים אֵת זֶה? מְשֹׁם שֶׁמִּלְכָּךְ גַּעַר, הָהוּא
 שְׁנִקְרָא גַּעַר. וְאַתֶּם צְדִיקֵי הָאָמֶת,
 קְדוּשִׁים עֲלִיוֹנִים, בְּנֵי הַמֶּלֶךְ הַקְּדוּשׁ, אֵינִן
 יוֹנְקִים מִן הַצַּד הַזֶּה, אֶלְא מֵאֹתוֹ הַמְּקוֹם

אֶסְתַּכְּלֶנָּה בְּכָל אֲזַרְיֵיתָא וְלֹא אֲשַׁכְּחֶנָּה אֶתְרָא דְאֶקְרִי
 (דף צו ע"א) קַרְנֵן בְּנֵן שְׁמֹן. אֵלֶּה הֵינִי קִרְאֵי הָא אֲוִקְמוּהָ
 חֲבֵרַיָּא בְּכַמְה גְּוֹזְנִין וּבְלָהוּ שְׁפִיר וְהָכִי הוּא, אֲבָל
 אֲשִׁירָה נָא לִידֵידִי, דָּא יַעֲחֵק דְהוּה יְדִיד, וְאֶקְרִי יְדִיד
 עַד לֹא יַפּוּק לְעֵלְמָא.

אִמְאֵי יְדִיד, דְתַנִּינֵן רְחִימוּ סִנֵּי הוּה לִיה לְקוּדְשָׁא
 בְּרִיךְ הוּא בִּיה דְלֹא אֲתַעְכִּיד עַד דְלֹא
 אֲתַגְזֵר אֲבָרְהָם אֲבוּהָ וְאֶקְרִי שְׁלִים וְאֲתוּסַף לִיה ה"א
 לְאֲשִׁלְמוּתָא. וְכֵן לְשָׂרָה הֵיא ה"א אֲתִיְהִיבַת לָהּ. הָכֵא
 אִת לְאֶסְתַּכְּלָא, ה' לְשָׂרָה שְׁפִיר, אֲבָל לְאֲבָרְהָם
 אִמְאֵי ה"א וְלֹא יו"ד, י' מִיבְעֵי לִיה דְהָא הוּא דְבַר
 הוּה. אֵלֶּה רָזָא עֲלָאָה הוּה (ד"א הוּא) סְתִים פְּגִנּוּן
 אֲבָרְהָם סָלִיק לְעֵילָא וְנָטִיל רָזָא מֵה"א עֲלָאָה דְאִיהוּ
 עֲלְמָא דְדְכוּרָא. ה"א עֲלָאָה וְה"א תַּתָּאָה, הֵיא תְלִיא

לשון הקודש

טָרַם שְׁנַמּוּל אֲבָרְהָם אֲבִיו, וְנִקְרָא
 שְׁלִים, וְנוֹסְפָה לוֹ ה"א לְהַשְׁלִימוֹ, וְכֵן
 לְשָׂרָה הָרִי גִתָּהּ לָהּ ה"א הוּאֵת. פֶּאן
 יֵשׁ לְהַתְּבֹנֵן, ה' לְשָׂרָה זֶה יָפָה, אֲבָל
 לְאֲבָרְהָם לְמָה ה"א וְלֹא יו"ד? יו"ד הִנֵּה
 צְרִיךְ לְכַתֵּב, שְׁהָרִי הוּא הִנֵּה זָכָר. אֵלֶּה
 סוּד עֲלִיזִין הִנֵּה (הוּא) סְתוּם אֲעֲלֵנוּ
 אֲבָרְהָם עָלָה לְמַעְלָה, וְנָטִיל סוּד מֵה"א
 הַעֲלִיזָנָה שְׁהִיא הָעוֹלָם שֶׁל הַזָּכָר. ה"א

כָּרַם הִנֵּה לִידֵידִי בְּקַרְנֵן בְּנֵן שְׁמֹן?
 הַסְתַּכְּלֵתִי בְּכָל הַתּוֹרָה וְלֹא מַצֵּאתִי
 מְקוֹם שְׁנִקְרָא בְּנֵן שְׁמֹן. אֵלֶּה אֵת
 הַפְּסוּקִים הִלְלוּ בְּאֵרוֹ הַחֲבֵרִים בְּכַמְה
 צוּרוֹת, וְהַכֵּל יָפָה וְכָךְ זֶה. אֲבָל אֲשִׁירָה
 נָא לִידֵידִי – זֶה יַעֲחֵק, שְׁהִנֵּה יְדִיד,
 וְנִקְרָא יְדִיד טָרַם שְׁנִיָּא לְעוֹלָם.

לְמָה יְדִיד? שְׁשִׁנִּינוּ, אֲהַבָּה רַבָּה הִנֵּה
 לְקוּדְשׁ – בְּרוּךְ – הוּא בּוֹ שְׁלֹא נַעֲשֶׂה

בְּדַכּוּרָא, וְהָאֵי בְּנוֹקְבָא וְדָאֵי. וּבְגִין כֶּךָ אַבְרָהָם סָלִיק
בְּה"א דְעֵילָא, וְשָׂרָה נִחְתָּא בְּה"א דְלִתְתָּא.

תוּ דְכְתִיב כֹּה יִהְיֶה זִרְעֶךָ. וְתִנָּא זִרְעֶךָ, זִרְעֶךָ מִמָּשׁ,
דִּהְוָה שָׂאֲרֵי לְמִיעֵל בְּהָאֵי קַיִים, וּמָאן דְשָׂאֲרֵי
לְמִיעֵל בְּהָאֵי קַיִים עָאל. וּבְגִינֵי כֶּךָ גִּיזְרָא דְאַתְגְּזֹר
גַּר צֶדֶק אֶקְרִי בְּגִין דְלֹא אָתָּא מִגְּזַעָא קַדִּישָׁא
דְאַתְגְּזֹרוּ, וְעַל דָּא מָאן דְעָאל בְּהָאֵי שְׁמִיָּה בְּהָאֵי
אַבְרָהָם, בְּגִין כֶּךָ כְּתִיב בֵּיהּ כֹּה יִהְיֶה זִרְעֶךָ, זִרְעֶךָ
מִמָּשׁ. וְאַתְמָסֵר לִיהּ ה"א. וְאֵי לָאו דְאַתְמָסֵר ה"א
לְשָׂרָה הָוָה לִיהּ לְאַבְרָהָם לְאוּלִיד לְתִתָּא כְּמָה דְהָאֵי
כ"ה אוּלִידַת לְתִתָּא.

בְּתַר דְאַתְמָסֵרַת ה"א לְשָׂרָה אֶתְחַבְּרוּ תְרִין הַהִי"ן
כְּחַדָּא וְאוּלִידוּ לְעֵילָא, וּמָאֵי דְנִפְקַ מִנֵּיהּוּ
הוּא יו"ד, בְּגִינֵי כֶּךָ יו"ד אֶת רִישָׁא דִּיצְחָק דְכַר.

לשון הקודש

שְׁלֹא בָּא מִגְּזַע קְדוּשׁ שְׁנִמּוּלוּ. וְעַל כֵּן,
מִי שְׁנִכְנַס כְּזֶה – שָׂמוּ כְּזֶה: אַבְרָהָם.
מִשׁוּם כֶּךָ כְּתוּב בּוּ כֹה יִהְיֶה זִרְעֶךָ,
זִרְעֶךָ מִמָּשׁ, וְנִמְסַר לוֹ ה"א. וְאִם לֹא
נִמְסְרָה ה"א לְשָׂרָה, הֵיכָּה לּוֹ לְאַבְרָהָם
לְהוּלִיד לְמִטָּה, כְּמוֹ שֶׁחִבָּה הוּוּ מוּלִידָה
לְמִטָּה.

אַחַר שְׁנִמְסְרָה לְשָׂרָה ה"א, הִתְחַבְּרוּ
שְׁתֵּי הַהִי"ן יַחַד וְהוּלִידוּ לְמַעְלָה, וְכֵּן

הַעֲלִינָה וְה"א הִתְחַתְּוֵנָה, זֶה תְּלוּיָהּ
בְּזֶכֶר וְזוֹ וְדָאֵי בְּנִקְבָּה. וּמִשׁוּם כֶּךָ
אַבְרָהָם עָלָה בְּה"א שְׁלִמְעֵלָה, וְשָׂרָה
יָרְדָה בְּה"א שְׁלִמְטָה.

עוֹד, שְׁכַתּוּב כֹּה יִהְיֶה זִרְעֶךָ, וְלִמְדֵנוּ
זִרְעֶךָ – זִרְעֶךָ מִמָּשׁ, שְׁהֵיכָה מִתְחִיל
לְהַכְנִס בְּבְרִית הַזֶּה. וּמִי שְׁמִתְחִיל
לְהַכְנִס בְּבְרִית הַזֶּה – נִכְנַס. וּמִשׁוּם כֶּךָ
הַגַּר שְׁמִתְגַּיֵר נִקְרָא גַּר צֶדֶק, מִשׁוּם

מִכָּאן שְׂאֵרֵי דְכוּרָא לְאַתְפְּשֻׁטָא, וְעַל דָּא כְּתִיב, (בראשית כא) כִּי בִיִּצְחָק יִקְרָא לְךָ זֶרַע. בִּיִּצְחָק וְלֹא בְּדָ. יִצְחָק אֹלֵיִד לְעֵילָא דְכְּתִיב, (מִיכָה ז) תִּתֵּן אֲמֶת לְיַעֲקֹב. יַעֲקֹב אֲשֵׁלִים כֹּלָא.

וְאִי תִימָא וְכִי אֲבָרְהָם בְּהֵאֵי אֶתְאַחִיד וְלֹא יִתִּיר, וְהָא בְּתִיב חֶסֶד לְאַבְרָהָם. אֵלָא חוֹלְקָא דִּילֵיהּ כֶּךָ הוּא בְּגִין דְּעֵבִיד חֶסֶד עִם בְּנֵי עֲלָמָא. אֲבָל לְאוֹלָדָא הָכָא אַחִיד וּמַהֲכָא שְׂאֵרֵי. וְעַל דָּא לֹא אֶתְגַּזֵּר אֲבָרְהָם אֵלָא בֶּן תְּשָׁעִים וְתִשְׁעֵי שָׁנָה. וְרוּא דְמֶלֶךָ הָא אֶתִּידַע וְאוֹקִימָנָא בְּמַתְנֵיתָא דִּילָן.

וּבְגִין כֶּךָ יִצְחָק דִּינָא קְשִׁיָּא נָפֵק לְאַחֲדָא לְחוֹלְקֵיהּ, וְלְאוֹלָדָא וְחֶסֶד אֶקְרִי, וְעַל דָּא יַעֲקֹב אֲשֵׁלִים כֹּלָא מַהֲאֵי סְטָרָא וּמַהֲאֵי סְטָרָא, מִסְטָרָא דְאַחִידוֹ אֲבָרְהָם וְיִצְחָק לְחוֹלְקֵיהוֹן לְעֵילָא הוּא שְׁלִימוּתָא.

לשון הקודש

חֲלָקוּ כֶּךָ הוּא, מִשּׁוּם שְׁעָשָׂה חֶסֶד עִם בְּנֵי הָעוֹלָם. אֲבָל לְהוֹלִיד – כָּאן הוּא אַחוּז וּמִכָּאן מַתְחִיל, וְעַל כֵּן לֹא נִמּוּל אֲבָרְהָם אֵלָא בֶּן תְּשָׁעִים וְתִשְׁעֵי שָׁנָה, וְסוּד הַדְּבָר הָרִי זְרוּעַ, וּבְאַרְגָּנְהוּ בְּמַשְׁנֵתָנּוּ.

וּמִשּׁוּם כֶּךָ יִצְחָק, הִדִּין הַקְּשָׁה, יָצָא לְאַחוּז לְחֲלָקוּ וְלְהוֹלִיד, וְנִקְרָא חֶסֶד, וְעַל כֵּן יַעֲקֹב הַשְּׁלִים הַכֹּל מֵהַצַּד הַזֶּה

שְׁיִצָּא מֵהֶם הוּא יו"ד. מִשּׁוּם כֶּךָ יו"ד אֹת הָרֵאשִׁי שֶׁל יִצְחָק, וְכֵר. מִכָּאן מַתְחִיל הַזְכָּר לְהַתְּפַשֵּׁט, וְעַל כֵּן כְּתוּב (בראשית כא) כִּי בִיִּצְחָק יִקְרָא לְךָ זֶרַע. בִּיִּצְחָק וְלֹא בְּדָ. יִצְחָק הוֹלִיד לְמַעְלָה, שְׁכַתוּב (מִיכָה ז) תִּתֵּן אֲמֶת לְיַעֲקֹב, וְיַעֲקֹב הַשְּׁלִים הַכֹּל.

וְאֵם תֵּאמַר, וְכִי אֲבָרְהָם בְּזֶה נֶאֱחָז וְלֹא יוֹתֵר, וְהִרִי בְּתוּב חֶסֶד לְאַבְרָהָם? אֵלָא